د) به سؤال‌های زیر پاسخ دهید.

۱۳ ✪ **مهم‌ترین عوامل وقوع جنگ‌های اول و دوم جهانی چیست؟ توضیح دهید. (۱)** (گروه علوم اجتماعی اصفهان ـ خرداد ۹۶)

۱۴ **سه ویژگی وقوع جنگ‌های جهانی اول و دوم را بنویسید. (۱/۵)**

۱۵ ✪ **نظریهٔ هانتینگتون چه مسئله‌ای را توصیه می‌کرد؟ (۰/۵)** (گروه علوم اجتماعی نوشهر ـ خرداد ۹۷)

۱۶ ✪ **نظریه آگوست کنت درباره وقوع جنگ در فرهنگ و جامعه جدید غرب چیست؟ (۱)** (اصفهان ـ مدرسهٔ دهخدا ـ خرداد ۹۷)

۱ نادرست (۰/۲۵) ۲ درست (۰/۲۵) ۳ درست (۰/۲۵) ۴ درست (۰/۲۵) ۵ گزینهٔ «د» (۰/۲۵) ۶ گزینهٔ «ج» (۰/۲۵) ۷ گزینهٔ «الف» (۰/۲۵) ۸ گزینهٔ «د» (۰/۲۵) ۹ جنگ سرد (۰/۵) ۱۰ تحت سلطهٔ غرب (۰/۵) ۱۱ هانتینگتون (۰/۵) ۱۲ صنعتی و ثروتمند (۰/۵) ۱۳ رقابت کشورهای اروپایی بر سر مناطق استعماری (۰/۵)؛ زیرا سرمایه و صنعت به بازارهای مصرف و نیروی کار ارزان (۰/۵) نیاز داشت. ۱۴ با درگیری کشورهای اروپایی آغاز شد، منشأ دینی نداشت، طرفین در قالب اندیشه‌های ناسیونالیستی، لیبرالیستی و سوسیالیستی رفتار خود را توجیه می‌کردند، ریشه در فرهنگ غرب داشت، همهٔ جهان را در بر گرفت. (۳ مورد، هر مورد (۰/۵)) ۱۵ عملیات نظامی قدرت‌های غربی را در مقابله با مقاومت کشورهای غیرغربی (۰/۵) ۱۶ او معتقد بود که فاتحان در گذشتهٔ تاریخ با غنایم جنگی بر ثروت خود می‌افزودند (۰/۲۵) ولی با رشد علم تجربی و صنعت، ثروت از طریق غلبه بر طبیعت به دست می‌آید. (۰/۲۵) به همین دلیل بعد از انقلاب صنعتی، جنگ از زندگی بشر رخت برمی‌بندد. (۰/۲۵) از دیدگاه او، جنگ در فرهنگ و جامعه جدید غربی، امری ذاتی نیست بلکه امری عارضی و تحمیلی است. (۰/۲۵)

درس ۱۱: بحران‌های اقتصادی و زیست محیطی

مفاهیم آموزشی

۱- مقدمه

۱) به هر مجموعهٔ منظمی که از اجزای به هم پیوسته تشکیل شده و اجزای آن برای رسیدن به هدف مشترک با یکدیگر در ارتباط‌اند، «نظام» می‌گویند.

۲) هر نظام در حالت طبیعی، تعادل دارد ولی برخی تغییرات درونی یا بیرونی می‌تواند تعادل آن را به هم بزند. اگر نظام نتواند این تغییرات را مهار کند دچار بحران می‌شود.

۳) ✪ مهم‌ترین بحران‌های نظام جهانی عبارت‌اند از: الف) اقتصادی، ب) زیست محیطی، ج) معرفتی علمی

۲- بحران‌های اقتصادی

۱) ویژگی‌های بحران اقتصادی:
- قدرت خرید مصرف‌کنندگان به شدت کاهش می‌یابد.
- تولیدکنندگان بازار فروش خود را از دست می‌دهند.
- کارخانه‌ها تعطیل و کارگران بیکار می‌شوند.

۲) مهم‌ترین بحران‌های اقتصادی سرمایه‌داری غرب

الف) بحران ۱۸۲۰ م انگلستان، ب) بحران‌های فواصل دو جنگ جهانی ۱۹۲۹ تا ۱۹۳۳ م؛ در این بحران، ۴۰ میلیون کارگر بیکار و هزاران مؤسسه ورشکست شدند، ج) بحران اخیر اروپا و آمریکا که از ۲۰۰۸ م آغاز شد.

۳) ✪ شباهت بحران اقتصادی و چالش فقر و غنا: هر دو هویتی اقتصادی دارند.

۴) ✪ تفاوت بحران اقتصادی و چالش فقر و غنا:

چالش فقر و غنا	بحران اقتصادی
ـ چالشی مستمر در سرمایه‌داری غرب است.	ـ اغلب دوره‌ای و مقطعی است.
ـ آسیب‌ها متوجه قشرهای فقیر و ضعیف جامعه است.	ـ آسیب‌ها تمام جامعه را در بر می‌گیرد.

۵) پیوند بحران اقتصادی با چالش فقر و غنا: در بحران اقتصادی سرمایه‌داران با ابزارهای خود فشارها و آسیب‌ها را به اقشار ضعیف و تولیدکنندگان خرد منتقل می‌کنند؛ بنابراین بحران اقتصادی بر دامنهٔ فقر و غنا می‌افزاید.

۶) انتقال بحران به اقشار ضعیف ← تحریک آنان ← مقاومت قشر ضعیف ← افزایش دامنهٔ بحران ← گاهی فروپاشی حکومت‌ها

۷) بحران‌های اقتصادی ابتدا از عوامل داخلی کشورهای غرب اثر گرفت ولی با شکل‌گیری اقتصاد جهانی، به سرعت پیامدهای جهانی خود را آشکار ساخت.

@KonkurVIPBook

۳- بحران‌های زیست محیطی

۱) امروزه بحران‌های زیست محیطی همهٔ محیط طبیعی زندگی انسان را فراگرفته است. ۲) اولین مراکزی که با محیط آلوده مواجه شدند، شهرهای صنعتی بودند اما با گسترش زندگی مدرن، آلودگی در جهان گسترش یافت. ۳) انسان مدرن با انقلاب صنعتی، بر طبیعت تسلط یافت ولی متقابلاً طبیعت هم مشکلات خود را نشان داد؛ در نتیجه در رابطهٔ انسان و طبیعت، اختلال ایجاد شد.

۴) ✪ مقایسه نگاه به طبیعت در فرهنگ‌های مختلف:

فرهنگ مدرن	ـ طبیعت ماده خام و بی‌جان است. ـ انسان اجازهٔ هرگونه تصرفی را در طبیعت دارد. ـ تصور می‌شود انسان با تصرف طبیعت می‌تواند تمام مشکلات تاریخی خود را حل کند. ـ به دلیل نگاه دنیوی خود نگاه معنوی را کودکانه می‌داند. تصرف در طبیعت را تنها با فنون و روش‌های تجربی انجام می‌دهد.
فرهنگ توحیدی	ـ طبیعت و هرچه در آن است، آیات و نشانه‌های خداوند است. ـ همهٔ موجودات طبیعی تسبیح‌گوی خداوندند و به سوی او بازمی‌گردند.
فرهنگ اساطیری	ـ طبیعت مادهٔ خام نیست بلکه از ابعاد ماورائی برخوردار است.

۵) برخلاف تصور فرهنگ مدرن، گسترش تکنولوژی با وجود توانمند کردن بشر، زیان‌های جبران‌ناپذیری به طبیعت وارد می‌کند.

۶) بحران زیست محیطی، ابتدا در حوزهٔ رابطهٔ انسان با طبیعت قرار داشت، ولی به‌تدریج به روابط انسان‌ها و جوامع با یکدیگر رسید و آسیب‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی فراوانی ایجاد کرد.

۷) برای چاره‌اندیشی این آسیب‌ها، کنفرانس‌های بین‌المللی متعدد و اعتراضات مردمی زیادی شکل گرفته است.

۸) جنبش‌ها و اعتراضات مردمی
- الف) برخی بحران محیط زیست را ناشی از فرهنگ مدرن غرب و ریشه‌های معرفتی آن می‌دانند.
- ب) برخی بازگشت رویکردهای معنوی به طبیعت را راه گریز از بحران می‌دانند.

سؤال متن ۹۱

✪ **آیا فرهنگ‌ها و جوامع مختلف در ایجاد بحران زیست محیطی سهم یکسانی دارند؟** خیر؛ جوامع صنعتی غرب در ایجاد بحران‌های زیست محیطی نقش بیشتری دارند، زیرا با انقلاب صنعتی بر طبیعت تسلط یافته و در رابطهٔ انسان و طبیعت، اختلال ایجاد کردند، ولی حل آن نیازمند همکاری همهٔ جوامع است.

تحقیق کنید ۹۳

دربارهٔ جنبش وال استریت ... . وال استریت نام خیابانی در نیویورک، پایتخت اقتصادی جهان و آمریکاست. تعداد زیادی از مردم آمریکا در اعتراض به اینکه اغلب ثروت آمریکا در دست عده‌ای از سرمایه‌داران محصور است، به خیابان‌ها ریختند. بحران اقتصادی ۲۰۰۸، جنبش اعتراضی وال استریت را تشدید کرد. (برای مطالعهٔ بیشتر به وبلاگ گروه علوم اجتماعی بم مراجعه کنید.)

گفت‌وگو کنید ۹۶

شما برای مهار ... ؟

- فردی: تدوین منشور اخلاق محیط زیست و نهادینه کردن فرهنگ آن
- محلّی: حمایت و تشویق سرمایه‌گذاری‌ها و فناوری‌های سازگار با محیط زیست با ابزارهایی مانند مالیات سبز و ...
- ملّی: ایجاد نظام یکپارچهٔ ملی محیط زیست، پیشگیری از انواع آلودگی‌های غیرمجاز و جرم‌انگاری تخریب محیط زیست
- منطقه‌ای: مدیریت تغییرات اقلیمی و مقابله با تهدیدات زیست محیطی مانند بیابان‌زدایی، گرد و غبار و ...
- جهانی: توسعه و جلب مشارکت‌های بین‌المللی در زمینهٔ محیط زیست، بهره‌گیری از فرصت‌های بین‌المللی در حرکت به سوی اقتصاد کم‌کربن و تسهیل انتقال و توسعهٔ فناوری‌ها و نوآوری‌های مرتبط

با هم تکمیل کنید ۹۶

چالش‌های اقتصادی و اجتماعی	شباهت‌ها	تفاوت‌ها
بحران اقتصادی	هویت اقتصادی دارند.	۱- دوره‌ای و مقطعی است. ۲ـ تمامی جامعه را در برمی‌گیرد.
چالش فقر و غنا	هویت اقتصادی دارند.	۱- همیشگی است. ۲ـ همیشه متوجه قشرهای فقیر و ضعیف است.

مفاهیم اساسی ۹۷

بحران زیست محیطی، بحران‌های نظام جهانی، بحران اقتصادی، انقلاب صنعتی، فرهنگ مدرن و طبیعت، فرهنگ توحیدی و طبیعت، فرهنگ اساطیری و طبیعت، اعتراضات مردمی

@KonkurVIPbook

خلاصه کنید ۹۷

- بحران محیط زیست ناشی از رویکرد انسان مدرن به طبیعت است.
- نظام جهانی مانند هر نظام دیگری در حالت طبیعی، تعادل دارد، امّا تغییرات درونی و بیرونی تعادل آن را بر هم زده و به دلیل اینکه نظام جهانی نتوانسته این تغییرات را مهار کند، دچار بحران شده است.
- مهم‌ترین بحران‌های نظام جهانی عبارت‌اند از: بحران اقتصادی، بحران زیست محیطی و بحران معرفتی علمی
- بحران اقتصادی موجب می‌شود قدرت خرید مصرف‌کننده و بازار فروش تولیدکننده کاهش یابد و در سیستم عرضه و تقاضا اختلال ایجاد شود.
- غرب چندین بحران اقتصادی بزرگ را در تاریخ خود پشت سر گذاشته است.
- بحران اقتصادی مانند چالش فقر و غنا هویتی اقتصادی دارد، ولی مانند آن مستمر و متوجه قشر ضعیف جامعه نیست بلکه دوره‌ای و متوجه تمام جامعه است.
- بحران اقتصادی همچنین با چالش فقر و غنا پیوند دارد، زیرا سرمایه‌داران با ابزارهایی، فشار و آسیب را به اقشار ضعیف و تولیدکنندگان خرد منتقل نموده و باعث افزایش دامنهٔ فقر و غنا می‌شوند.
- انواع بحران‌ها از جمله اقتصادی و زیست محیطی، از عوامل داخلی غرب اثر گرفته ولی پیامدهای جهانی دارند.
- انسان مدرن با انقلاب صنعتی بر طبیعت تسلط یافت و در رابطهٔ انسان و طبیعت اختلال ایجاد کرد و شهرهای صنعتی اولین مراکز آلوده محیطی بودند.
- بحران زیست محیطی از رابطهٔ انسان و طبیعت گذشته و به روابط انسان‌ها و جوامع با یکدیگر رسیده است.

نکته

هر چند در ایجاد بحران‌های نظام جهانی جوامع غرب بیشتر مقصرند، ولی همهٔ افراد و جوامع در حل آن باید متحد بوده و احساس مسئولیت کنند؛ چون سرنوشت همهٔ جوامع با یکدیگر درهم پیچیده است.

آنچه از این درس آموختیم ۹۷

بحران هنگامی ایجاد می‌شود که برخی تغییرات درونی و بیرونی، تعادل نظام را بر هم زند و نظام نتواند با مهار آن تغییرات، تعادل مجدد خود را به‌دست بیاورد. از مهم‌ترین این بحران‌ها می‌توان به بحران اقتصادی و بحران زیست محیطی اشاره کرد.
میان بحران اقتصادی و چالش فقر و غنا شباهت‌ها و تفاوت‌هایی وجود دارد. شباهت آنها این است که هر دو هویتی اقتصادی دارند. تفاوت آنها این است که چالش فقر و غنا چالشی مستمر در سرمایه‌داری غرب است که متوجه قشرهای فقیر و ضعیف جامعه است ولی بحران اقتصادی اغلب دوره‌ای و مقطعی است و تمام افراد جامعه را درگیر می‌کند و حتی می‌تواند موجب فروپاشی یک حکومت شود.
بحران زیست محیطی با پیدایش شهرهای صنعتی خود را نشان داد که در آن، رابطهٔ میان انسان و طبیعت دچار اختلال شد. در این رابطه می‌توان، سه رویکرد انسان نسبت به طبیعت را نام برد: ۱- رویکرد مدرن که براساس آن فرهنگ مدرن، طبیعت را مادهٔ خام و بی‌جان می‌داند. ۲- نگاه توحیدی که در آن از طبیعت به‌عنوان آیات و نشانه‌های خداوند یاد می‌شود و ۳- نگاه اساطیری که طبیعت را به‌عنوان مادهٔ خام نمی‌داند بلکه دارای ابعاد و نیروهای ماورائی می‌داند. این بحران به تدریج به روابط انسان‌ها و جوامع با یکدیگر نیز سرایت کرد و به آسیب‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی منجر شد.

ارزشیابی مستمر

الف) درستی یا نادرستی جمله‌های زیر را مشخص کنید. (۱ نمره)

۱ ✪ **هر نظامی که نتواند تغییرات درونی یا بیرونی خود را مهار کند، دچار بحران می‌شود.** (گروه علوم اجتماعی نوشهر- خرداد ۹۷)
درست ☐ نادرست ☐

۲ **انتقال بحران به اقشار ضعیف جامعه، گاهی باعث فروپاشی حکومت‌ها می‌شود.**
درست ☐ نادرست ☐

۳ ✪ **اولین مراکزی که با محیط آلوده مواجه شدند، شهرهای صنعتی بودند و آلودگی در همین مراکز باقی ماند.**
درست ☐ نادرست ☐

۴ ✪ **انسان مدرن با انقلاب صنعتی، بر طبیعت تسلّط یافت ولی در رابطهٔ انسان و طبیعت اختلال ایجاد کرد.**
درست ☐ نادرست ☐

ب) گزینهٔ درست را با علامت ✓ مشخص کنید. (۱)

۵ ✪ **«مدیریت بحران‌های اقتصادی توسط سرمایه‌گذاری مشترک و معاهدات بین‌المللی»، «اعمال مدیریت فرهنگی جهان در خدمت کانون‌های قدرت و ثروت» و «انتقال فشارها از اصل نظام سرمایه‌داری به تولیدکنندگان خرد» به ترتیب مربوط به کدام موضوع هستند؟** (کنکور سراسری - ۹۳)

الف) چالش مرکز و پیرامون - امپراتوری رسانه‌ای - پیوند میان بحران اقتصادی با چالش فقر و غنا
ب) تقابل مرکز و پیرامون - نقش صنعت ارتباطات - دستاورد لیبرالیسم متقدم
ج) تقابل شمال و جنوب - امپراتوری فرهنگی - چالش مرکز و پیرامون
د) چالش فقر و غنا - چالش استعمارگر و استعمارزده - تقابل شمال و جنوب

@KonkurBook

۶ **اشتراک بحران اقتصادی و چالش فقر و غنا در چیست؟** (تهران ـ مدرسهٔ باقرالعلوم ـ خرداد ۹۷)
الف) هر دو مستمراً ادامه می‌یابد.
ب) هر دو اقشار مختلف یک جامعه را درگیر می‌کنند.
ج) هر دو ماهیت اقتصادی دارند.
د) هر دو به تولیدکنندگان خرد منتقل شده و فشار را بر آنان وارد می‌کنند.

۷ **بحران‌های اقتصادی ابتدا از ..... اثر گرفت سپس به سرعت ..... خود را آشکار ساخت.**
الف) عوامل خارج از غرب - پیامدهای جهانی **ب) عوامل خارج از غرب - پیامدهای درون جامعهٔ غرب**
ج) عوامل داخلی غرب - پیامدهای درون جامعهٔ غرب **د) عوامل داخلی غرب - پیامدهای جهانی**

۸ **نگاه به طبیعت به اشکال زیر، به ترتیب مربوط به کدام فرهنگ‌ها است؟**
طبیعت و هرچه در آن است آیات خداوند است - طبیعت مادهٔ خام نیست و ابعاد ماورائی دارد - طبیعت مادهٔ خام و بی‌جان است.
الف) توحیدی - مدرن - اساطیری **ب) اساطیری - توحیدی - مدرن**
ج) توحیدی - اساطیری - مدرن **د) مدرن - اساطیری - توحیدی**

ج) جاهای خالی را با کلمه‌های مناسب پر کنید. (۲)

۹ **هر نظام در حالت طبیعی ..... دارد ولی برخی تغییرات درونی یا بیرونی می‌تواند آن را برهم بزند.**
۱۰ ✪ **«بحران اقتصادی» و «چالش فقر و غنا» هر دو هویتی ..... دارند.**
۱۱ **در بحران اقتصادی، ..... با ابزارهای خود آسیب‌ها را به اقشار ضعیف منتقل می‌کنند.**
۱۲ ✪ **فرهنگ ..... به دلیل نگاه دنیوی خود به طبیعت، نگاه معنوی را کودکانه می‌داند.**

د) به سؤال‌های زیر پاسخ دهید.

۱۳ ✪ **چه تفاوت‌هایی بین بحران اقتصادی و چالش فقر و غنا وجود دارد؟ (۲)** (اصفهان ـ مدرسهٔ دهخدا ـ خرداد ۹۷)
۱۴ **فرهنگ مدرن: (۲)** (گروه علوم اجتماعی اصفهان ـ خرداد ۹۶)
الف) در رابطهٔ انسان با طبیعت چه نظری دارد؟
ب) چه روشی را پیشنهاد می‌کند؟
ج) این روش چه پیامدی داشته است؟

۱ درست (۰/۲۵) ۲ درست (۰/۲۵) ۳ نادرست (۰/۲۵) ۴ درست (۰/۲۵) ۵ گزینهٔ «الف» (۰/۲۵) ۶ گزینهٔ «ج» (۰/۲۵)
۷ گزینهٔ «د» (۰/۲۵) ۸ گزینهٔ «ج» (۰/۲۵) ۹ تعادل (۰/۵) ۱۰ اقتصادی (۰/۵) ۱۱ سرمایه‌داران (۰/۵) ۱۲ مدرن (غرب) (۰/۵)
۱۳ چالش فقر و غنا چالشی مستمر در سرمایه‌داری غرب است (۰/۵) در حالی که بحران اقتصادی دوره‌ای و مقطعی است. (۰/۵) در چالش فقر و غنا آسیب‌ها متوجه قشرهای فقیر و ضعیف جامعه است (۰/۵) در حالی که در بحران اقتصادی آسیب‌ها تمام جامعه را در بر می‌گیرد. (۰/۵) ۱۴ الف) انسان با تصرف طبیعت می‌تواند تمام مشکلات تاریخی خود را حل کند. (۰/۵)، ب) روش‌های تجربی (۰/۵)، ج) با وجود توانمند کردن بشر (۰/۵) زیان‌های جبران‌ناپذیری برای طبیعت به بار آورده است. (۰/۵)

درس ۱۲: بحران‌های معرفتی و معنوی

مفاهیم آموزشی

۱- مقدمه

۱) چالش‌های جهانی به تدریج آشکار می‌شوند و علی‌رغم بروز چالش‌های جدید، چالش‌های پیشین باقی می‌مانند.
۲) در ابتدا چالش‌های اقتصادی، سیاسی، نظامی و... رخ می‌دهند و در انتها چالش‌های معرفتی، معنوی، اخلاقی و...
۳) ✪ همهٔ چالش‌های جهانی، از عمق فرهنگ غرب برمی‌خیزند و علت آنها به درون فرهنگ غرب برمی‌گردد نه بیرون آن، ولی آثار آن جهانی می‌شود.
۴) به هنگام بروز چالش‌های جهانی، فرهنگ‌های دیگر نباید برای حل آنها، همان راهی را بروند که غرب رفته است.
۵) برخی چالش‌ها مربوط به لایه‌های سطحی‌تر و برخی مربوط به لایه‌های عمیق‌تر فرهنگ‌اند.
۶) ✪ سکولاریسم، اومانیسم و روشنگری، عمیق‌ترین لایهٔ فرهنگ معاصر غرب هستند و تمام چالش‌های جدید غرب از آنها برمی‌خیزند.

۲- بحران معرفتی

۱) در فرهنگ قرون وسطی معتبرترین راه شناخت جهان کتاب مقدس و آباء کلیسا بود و شناخت از راه عقل و تجربه نادیده گرفته می‌شد.
۲) در دورهٔ رنسانس جهان غرب برای برون‌رفت از بحران معرفتی، وحی و شهود را در شناخت علمی نادیده گرفت و به شناخت از راه عقل و تجربه بسنده کرد.